

Marci Tullij Ciceronis.

Rhomani principis eloquij: Lelius: siue de amicicia dialogus: sententiarū vbertate ad modum conspicuus: et lectu iucundissimus.

¶ Ad Lectorē Tetrastichon

Si famā cupias et fidi nomen amici
Munus amicicie si bene nosse velis
Hec lege facundo docuit que Tullius ore
Sic Pylades vel sic fidus Orestes eris.

Marci Tullij Ciceronis Lelius : siue de Amicicia dialogus ad Titũ Pomponiũ Prefatõ.

Vintus Mutius Augur Sceuola mlta narrare de Caio Lelio socero suo memoriter ⁊ iucunde solebat nec dubitare illũ in omĩ sermone appellare sapientẽ. Ego aũt a patre ita erã deductus ad Sceuolã sumpta virili toga : vt quoad possem : et liceret : a senis latere nunq̃ȝ discederem. Itaqȝ multa ab eo prudenter disputata : multa etiã breuiter et cõmode dicta memorie mandabã : fieriqȝ studebã indies eius prudentia doctior. Quo mortuo me ad pontificẽ Sceuolã contuli. quem vnũ nostre ciuitatis et ingenio et industria prestãtissimũ audeo dicere. Sȝ de hoc alias. Nũc redeo ad augurẽ. Cũ sepe multa narraret : tũ memini domi in hemicido sedentẽ (vt solebat) cũ et ego essem vna : et pauci admodũ familiares : in eũ sermonẽ illũ incidere : q̃ tũ fere multis erat in ore. Meministi enĩ profecto (vt opinor) Attice. ⁊ eo magis : q̃ Publio Sulpitio vtebare multũ : cũ is tribun⁹ plebis capitali odio a Quinto Pompeio (qui tũ erat cõsul) dissideret : quicũ coniũctissime et amãtissime vixerat : quanta esset hoĩm vel admiratio vel querela. Itaqȝ tũ Sceuola : cũ in eã ipaȝ mentionẽ incidisset : exposuit nobis sermonẽ Lelij de amicicia habitũ ab illo secũ : et cũ alio genero C. Fannio Marci filio : paucis dieb⁹ post mortẽ Affricani. Cuius disputatiõis sententias memorie mandaui : quas in hoc libro exposui meo arbitratu. Quasi enĩ ipos induxi loquentes : ne inq̃ȝ et inq̃t sepius interponeretur. Atqȝ ideo feci : vt tanq̃ȝ a presentib⁹ corã haberi sermo videretur. Cũ enĩ mecũ sepe ageres : vt de amicicia scriberem aliquid : digna mihi res : tũ oĩm cognitione : tũ nostra familiaritate : visa est. Itaqȝ feci : nõ

Ciceronis dialogus.

Amittis: vt ꝓdessez multis tuo rogatu. Sed vt in Catone maiore feci(qui est scriptus ad te de senectute) Catonē induxi senē disputantē: qr nulla videbat aptior ꝑsona: qua de illa etate loqueretur: qz et q̄ et diutissime senex fuisset: et in ipa senectute pre ceteris floruisset. Sic cū accepissemus a patribus maxime memorabilē C. Lelij et P. Scipionis familiaritatē: C. Lelij ꝑsona visa est ydonea fuisse: que de amicicia ea ipa dissereret: que disputata ab eo meminisset magister meus Sceuola. Genus aūt hoc sermonū positū in hoīm veterū autoritate: et eorum illustriū plus: nescio quo pacto: videt̄ habere grauitatis. Itaqz ipe mea legens: sic afficior interdū: vt Catonē non me loqui existimē. Sed vt tū ad senē: senex de senectute: sic in hoc libro ad amicū amicissimus de amicicia scripsi. Tū est Cato locutus quo erat nemo fere senior tp̄ibus illis nemo prudentior: nūc Lelius et sapiens: sic eīn est habit⁹: et amicicie gloria excellens: de amicicia loquit̄. Tū velim a me animū parump auertas: Leliū loqui ipm putes. C. Fannius et Qu. Mutius ad socerū veniūt post mortem Affricani: ab his sermo orit̄. Respondet Lelius cuius tota disputatio est de amicicia: quā legens tu ipe cognosces. ¶ Fannius. Sunt ista vera Leli: nec eīn melior vir fuit Affricano quisqz nec clarior. Sz existimare debes oīm oculos in te esse coniectos: vnū te sapientē et appellāt et existimāt: attribuebatur hoc mō Marco Catoni. Scim⁹ Leli Acciliū apud patres nostros appellatū esse sapientē. Sed vterqz alio quodā mō. Acilius qr prudens esse in iure ciuili putabat̄. Cato qr multaꝝ rerū vsum haberet: multaqz eius et in senatu et in foro: vel ꝓuisa prudenter: vel acta constanter: vel responsa acute ferebant̄. ꝓpterea quasi cognomē iam habebat senectute sapient⁹. Te aūt alio quodā mō nō solū natura et morib⁹: verū etiā studio et doctrina esse sapientē. Nec sicut

vulgus : ſ; vt eruditi ſolent appellari ſapientē : qualē in Grecia reliqua neīem
Nā q̄ ſeptē appellant : eos q̄ iſta ſubtili⁹ querūt in nūero ſapientū nō habent
Athenis vnū accepim⁹ : ⁊ eū quidē etiā Apollinis oraculo ſapientiſſimū iudi-
catū : hanc eſſe in te ſapientiā exiſtimāt : vt oīa tua in te poſita eſſe ducas :
humanoſq; caſus vtute inferiores putes. Itaq; ex me querūt : credo ⁊ ex hoc
itē Sceuola : quo nā pacto mortē Affricani feras : eoq; magis q; his primis
nonis : cū in ortos Decij Bruti auguris cōmentandi cauſa (vt aſſolet) veniſ
ſemus : tu nō affuiſti : qui diligentiſſime ſp illū diē et illud mun⁹ ſolitus eſſes
obire. ¶ Sceuola. Querūt quidē C. Leli multi vt eſt dictū a Fannio. ſ; ego id
reſpōdeo : q; aīaduerti te dolorē quē acceperis : tū ſummi viri : tū amiciſſimi
mortē ferre moderate : nec potuiſſe nō cōmoueri : nec fuiſſe id hūanitatis tue.
Q; aūt ijſ oē nonis in collegio noſtro nō affuiſſes : valitudinē cauſaʒ reſpon-
deo : nō meſticiā fuiſſe. ¶ Lelius. Recte tu quidē Sceuola et vere. Nec eñ ab
iſto officio : qd̄ ſemp vſurpaui cū valerē : abduci incōmodo meo debui. Nec
vllo caſu arbitror hoc conſtanti hoīi poſſe ptingere : vt illa intermiſſio fiat
officij. Tu aūt Fanni q̄ mihi tantū tribui dicis : quantū ego nec agnoſco nec
poſtulo : facis amice. Sʒ vt mihi videris nō recte iudicas de Catone. Aut eñ
nemo (qd̄ quidē magis credo) aut ſi quiſquā eſt : ille ſapiēs fuit Quō eñ (vt
alia omittā) mortē filij tulit. Meminerā Paulū : viderā Caiū : ſ; hi nec com
pant Catoni maximo et ſpectato viro. Quāobrē caue Catoni anteponas ne
iſtū quidē ipm : quē Apollo (vt ais) ſapientiſſimū iudicauit. Hui⁹ eñ facta :
illius dicta laudant. De me aūt (vt iā cū vtroq; loquar) ſic habetote. Ego ſi
Scipionis deſiderio me moueri negē : q̄ʒ id recte faciā viderint ſapientes : ſed
certe mentiar. Moueor eñ tali amico orbat⁹ : qualis vt arbitror nemo vnq̄

erit: et vt confirmare possum nemo certe fuit. Sed nō egeo medicina: me ipse
consolor: et maxime illo solatio: q eo errore careo: quo amicoꝝ discessu pleriq
angi solent. Nihil mali accidisse Scipioni puto: mihi accidit si quid accidit.
Suis aūt incōmodis grauiter angi: nō amicū: ſ seipm amantis est. Cū illo
vo q̄s neget actū esse preclare? nisi eñ (qd ille mīme putabat) imortalitatē
optare vellet: q̄d nō est adeptus qd homi fas esset optare. Qui summā spem
ciuiū: quā de eo iā puero habuerāt: ptinuo adolescēs incredibili vtute supe-
rauit. qui consulatū pecijt nunq̄: factus est consul bis: primū ante tempus
iterū sibi suo tempe: reip. pene sero: qui duab' vrbibus euersis inimicissimis
huic imperio: nō mō presentia: verūetiā futura bella deleuit. Quid dicam de
moribus facilimis: de pietate in matrē: de liberalitate in sorores: bonitate in
suos: iusticiā in omēs. hec nota sunt vobis. Q̄m aūt ciuitati carus fuerit: me
rore funeris indicatum est. Quid igit hunc paucoꝝ annoꝝ accessio iuuare po-
tuisset. Senectus eñ q̄uis nō sit grauis: vt memini Catonē vno anno ante
q̄ mortuus est: mecū et cū Scipione disserere: tū aufert eā viriditatē in qua
etiā nunc erat Scipio. Quāobrē vita quidē talis fuit: vel fortuna vel gloria:
vt nihil posset accedere. Moriendi aūt sensū celeritas abstulit. quo de genere
mortis difficile dictu est: q̄d hoīes suspicent videtis. Hoc tū vere licet dicere:
Publio Scipioni ex multis dieb' (quos in vita celeberrios letissimosq vide-
rit) illū diē clarissimū fuisse: cū senatu dimisso domū reductus ad vesperā est
a patrib' conscriptis: populo Romano: socijs et latinis: pridie q̄ excessit e
vita: vt ex tā alto dignitatis gradu ad superos videat potius q̄ ad inferos
peruenisse. Neq eñ assentior his qui hec nup disserere ceperūt cū corporib simul
animas interire: atq oīa morte deleri. plus apud me antiquoꝝ autoritas valet

vel nostroꝝ maioꝝ: qui mortuis tā religiosa iura tribuerūt: qđ non fecissent ꝓfecto: si nihil ad eos ꝑtinere arbitrarent: vel eorū qui in hac terra fuerunt. magnāq; Greciā (que nūc quidē deleta est: tū florebat) institutis et preceptis suis erudierūt. vel eius q̄ Apollinis oraculo sapientissimus est iudicatus: q̄ nō tū hoc: tū illud: vt in plerisq;: sed idē dicebat semꝑ aīos hoīm esse diuinos hisq; cū e corꝑe excessissent: reditū ad celū patere: optimoq; ꝛ iustissimo cuiq; expeditissimū: qđ idē Scipioni videbat: qui idē (quasi presagiret) perpaucis ante mortē diebus: cum et Philus et Manilius adessent: et alij plures: tuq; etiā Sceuola me cōuenisses: disseruit triduū de rep. cuius disputatōis fuit extremū fere de immortalitate aīoꝝ: que se in quiete ꝑ visum ex Affricano audisse dicebat. Id si ita est: vt optimi cuiusq; animus in morte facillime euolet tanq̄ e custodia vinculisq; corꝑis: cui censemus cursum apud deos faciliorē fuisse q̄ Scipioni. Quocirca merere hoc eius euentu: vereor ne inuidi magis q̄ amici sit. Sin aūt illa verior: vt idē interitus sit aīoꝝ et corpoꝝ: nec vllꝰ sensus maneat: vt nihil boni est i morte: sic certe nihil mali. Sensu eñ amisso fit idē quasi natus nō esset oīo. Quē tñ esse natū et nos gaudemus: et hec ciuitas dū erit letabit. Quāobrē cū illo quidē: vt supra dixi: actū optime: est mecū aūt incōmodius: quem fuit equiꝰ vt prius introierā in vitā: sic prius exire de vita. Sed tñ recordatione nostre amicicie sic fruor: vt beate vixisse videar: q: cū Scipione vixerim: quo cū mihi coniūcta cura de rep. et de ꝑuata fuit: quo cū domus fuit: et milicia cōmunis: et id in quo est oīs vis amicicie: voluntatū: studioꝝ: sententiarū summa ꝯsensio. Itaq; nō tam ista me sapientie (quā mō Fannius cōmemorauit) fama delectat: falsa ꝑsertim q̄ q amicicie nostre memoriā spero sempiternā fore. Idq; mihi eo magis est cor-

di: q ex oībus seculis vix tria aut quatuoꝛ nominant̄ paria amicoꝝ. quod in genere sperare video: Scipionis amiciciam et Lelij notam posteritati fore. ¶ Fannius. Istud quidē Leli ita necesse est. Sed qm̄ amicicie mentionē fecisti et sumus ociosi: pgratū mihi feceris: spero itē Sceuole: si (quēadmodū soles de ceteris rebus cū ex te querunt) sic de amicicia disputaris: quid sentias quales existimem: que precepta des. ¶ Sceuola. Mihi vō erit gratū: atqꝫ id ipm̄ cū tecū agere conarer Fannius anteuertit. Quāobrē vtriqꝫ nostrū gratum admodū feceris. ¶ Lelius. Ego vō nō grauarer si mihi ꝯfiderē: nā et pclara visa res est: et sumus (vt dixit Fannius) ociosi. Sꝫ quis ego sum: aut que in me facultas: doctoꝝ est ista ꝯsuetudo atqꝫ Grecoꝝ: vt his ꝓponat̄ de quo disputent: q̄uis subito. Magnū opus est egetqꝫ exercitatiōe nō parua. Quā obrē que disputari de amicicia possunt ab eis censeo petatis qui ista ꝓfitent̄. Ego vos hortari tantū possum: vt amiciciā oībus reb⁹ hūanis anteponatis. Nihil est em̄ tā nature aptū: tā ꝯueniens ad res vel secundas vel aduersas. Sed hoc primū sentio: nisi in bonis amiciciā esse non posse: neqꝫ id ad viuū reseco: vt illi q̄ ex subtilib⁹ dixerūt fortasse vere: ꝫ ad cōmunē vtilitatē parū. Negant em̄ quenqꝫ virū bonū esse nisi sapientē. Sit ita sane. Sꝫ eā sapientiā interpretant̄: quā adhuc mortalis nemo est ꝯsecut⁹. Nos aūt ea que sunt in vsu: vitaqꝫ cōmuni: nō ea que finguntur aut optant̄ spectare debem⁹. Nūqꝫ ego dicā C. Fabriciū. M. Curiū. T. Coruncaniū (q̄s sapiētes nostri maiores iudicabāt) ad istoꝝ normā fuisse sapientes. Quare sibi habeāt sapientie nomē et inuidiosū et obscurū: concedātqꝫ vt hi boni viri fuerint: neqꝫ id quidem facient. negabūt id nisi sapienti posse ꝯcedi. Agamus igit̄ pingui minerua: vt aiūt qui ita se gerūt: ita viuūt: vt eoꝝ ꝓbet̄ fides: integritas: eq̄litas: libe

ralitas: nec ſit in eis vlla cupiditas: vel libido: vel audacia: ſintqꝫ magna
cōſtantia (vt hi fuerūt q̃s ante nomiaui) hos viros bonos) vt habiti ſunt
ſic etiā appellandos eſſe putem⁹: qui aſſequunt̃ q̃ꝫtū hoīes poſſunt: naturā
optimā recte viuendi ducē. Sic eñ bene ꝑſpicere videor ita natos eſſe nos: vt
inter oñes eſſet ſocietas quedā: maior aūt vt q̄ſquis ꝓxime accederet. Itaqꝫ
ciues pociores ſunt q̃ꝫ ꝑegrini: et ꝓpinqui q̃ꝫ alieni: cū his eñ amiciciā na-
tura ip̄a peperit. ẜ ea nō ſatis habet firmitatis. Nanqꝫ hoc preſtat amicicia
ꝓpinquitati: ꝙ ex ꝓpinquitate beniuolentia tolli poteſt: ex amicicia aūt non
poteſt. ſublata eñ beniuolentia amicicia nomē tollit̃: ꝓpinquitatis manet.
Quanta aūt vis amicicie ſit ex hoc intelligi maxīe poteſt: ꝙ ex infinita ſocie-
tate generis hūani (quā ꝯciliauit ip̄a natura) ita ꝯtracta res eſt ⁊ adducta in
anguſtū: vt oīs charitas aut inter duos aut inter paucos iungeret̃. Eſt aūt
amicicia nihil aliud: niſi oīm diuinarū humanarūqꝫ rerū cū beniuolentia et
charitate ſumma conſenſio. Qua quidē haud ſcio an (excepta ſapia) quicq̃ꝫ
melius homī ſit a diȷ̈s immortalib⁹ datū. Diuitias aliȷ̈ preponūt: bonā aliȷ̈
valitudinē: aliȷ̈ potentiā: aliȷ̈ honores: multi etiā voluptates: beluaꝝ hoc
q̄dē extremū eſt: illa aūt ſuꝑiora ſunt caduca et incerta: poſita nō tā in noſ-
tris ꝯſiliȷ̈s q̃ꝫ in fortune temeritate. Qui aūt in virtute ſummū bonū ponūt:
preclare illi quidē: ẜ hec ip̄a virtus amiciciā gignit et continet. nec ſine v̄tute
amicicia eſſe vllo pacto poteſt. Iā virtutē ex ꝯſuetudīe vite ſermoniſqꝫ noſtri
interpretemur. nec meciamur eā: vt quidā indocti: verboꝝ magnificentia:
viroſqꝫ bonos eos qui habent̃ numerem⁹ Paulos: Catones: Caios: Scipi
ones: Philos. his ꝯmunis vita ꝯtenta eſt. Eos aūt omittam⁹ q̄ oīno nuſq̃ꝫ
repiant̃. Tales igit̃ inter viros amicicia tantas oportunitates habet: quantas

vir queo dicere. Principio qs potest esse vita vitalis (vt ait Ennius) qui nō
in amici mutua beniuolentia ꝯquiescat. quid dulcius q̄ʒ habere quo cū omnia
audeas sic loqui vt tecū? Quis esset tant⁹ fructus in ꝓsperis rebus: nisi ha
beres q̄ illis eque ac tu ipse gauderet. Aduersas vero res ferre difficile esset sine eo
qui illas grauius etiā q̄ʒ tu ferret. Deniqʒ cetere res que expetunt̄ opoꝛtūe sunt
singule rebus fere singulis. diuitie vt vtare: opes vt colare: honores vt lau-
dare: voluptates vt gaudeas: valitudo vt doloꝛe careas ⁊ muneribus fun-
gare corpis. Amicicia plurias res ꝯtinet: quoquo te verteris presto est: nullo
loco excludit: nūq̄ʒ intempestiua: nūq̄ʒ molesta est. Itaqʒ nō aqua: nō igni
nō aere (vt aiūt) plurib⁹ locis vtimur q̄ʒ amicicia. Neqʒ ego nūc de vulgari
aut de mediocri (que tn̄ ipa delectat et ꝓdest) ß de vera et ꝑfecta loquoꝛ: q̄lis
eoꝝ q̄ pauci nominant̄ fuit. Nā et secundas res splendidioꝛes facit amicicia et
aduersas ptiēs ꝯmūicāsqʒ leuioꝛes Cūqʒ plīmas ⁊ maxias ꝯmoditates amici
cia ꝯtineat: tū illa nimirū prestat oībus q̄ bona spe preluceat in posterū. Nec
debilitari aīos aut cadere patit̄: verū etiā iā amicū qui intuet̄: tāqʒ exēplar
aliqd intuet̄ sibi. Quocirca et absentes adsunt: et egentes abundāt: et imbe-
cilli valent: et qd difficilius dictu est moꝛtui viuūt. Tanto eos honos meōria
et desideriū ꝓsequit̄ amicoꝝ. ex quo illoꝝ mors beata videt̄: hoꝝ vita lauda-
bilis. Qr si exemeris ex rerū natura beniuolentie coniūctionē: nec dom⁹ vlla:
nec vrbs stare poterit: nec agri quidē cultus ꝑmanebit. Id si minus quidē in
telligit̄ quanta vis amicicie concoꝛdieqʒ sit: ex dissensionibus atqʒ discoꝛdijs
percipi pōt. Que enī dom⁹ tā stabilis: que tā firma est ciuitas: que nō odijs
et dissidijs fundit⁹ possit euerti. Ex quo q̄ʒtū boni sit in amicicia iudicari pōt
Aggrigentinū doctū quendā virū carminibus Grecis vaticinatū ferunt: que

De Amicitia.

in rerũ natura totoq3 mũdo ꝯstarent : queq3 mouerent ea ꝯtrahere amiciciã : dissipare discordiã. atq3 hoc quidẽ omnes mortales et intelligunt et reprobant Itaq3 si qñ aliqđ officiũ extitit amici in piculis : aut adeundis : aut communicandis : quis est qui id nõ maximis efferat laudib⁹. Qui clamores tota cauea nup in hospitis atq3 amici mei M. Pacuuij fuerũt noua fabula : cũ ignorãte rege vter eorũ esset Orestes. Pylades Orestẽ se esse diceret vt ꝓ illo necaretur : Orestes aũt : ita vt erat : Orestẽ se esse ꝑseueraret : stantes plaudebãt manib⁹ in re ficta. Quid arbitramur in vera fuisse facturos : Facile indicabit natura vim suã : cũ hoĩes qđ facere ipi nõ possent : id recte fieri in altero iudicarent. Hacten⁹ mihi videor de amicicia qđ sentirẽ potissime dixisse. si q̃ preterea sunt (credo aũt multa) ab his (si videbitur) q̃ ista disputãt queritote. ¶ Fannius. Nos aũt a te potius : quanq̃3 etiã ab istis sepe quesiui et audiui : nõ inuitus equidẽ : ꝭ aliud quoddã expetimus filũ oratõis tue. ¶ Sceuola. Tu magis id diceres Fanni : si nup in hortis Scipionis (cũ est de rep. disputatũ) affuisses qualis tũ patronus iusticie fuit ꝯtra accuratã orationẽ Phili. ¶ Fannius. Facile id quidẽ fuit iusticiã iustissimo viro defendere. ¶ Sceuo. Quid amiciciã ? Nõne facile ei erit : q̃ ob eã summa fide constantia iusticiaq3 seruatã maximã cepit gloriã. ¶ Leli⁹. Vim hoc quidẽ est afferre. Quid eñi refert qua me ratiõe cogatis. Cogitis certe. Studijs eñ gener (ꝑsertim in re bona) tũ difficile est : tũ ne equũ quidẽ obsistere. Sepissime igitur mihi de amicicia cogitanti : maxime illud ꝯsiderandũ videri solet : num ꝓpter imbecillitatẽ atq3 inopiã desideranda sit amicicia : vt in dandis recipiendisq3 meritis : quo quisq3 minus per se posset : id accipet ab alio vicissimq3 redderet : an esset hoc quidẽ ꝓpriũ amicicie : ꝭ antiquior et pulchrior : et magis a natura ipa ꝑfecta alia causa esset.

Amor eñ ex quo amicicia est nominata princeps est ad beniuolentiã coniun-
gẽdã. Nã vtilitates quidẽ etiã ab his ꝑ[illegible]piũtur sepe: que simulatõe amicicie
colunt̄ et obseruant̄ causa tpis. In amicicia aũt nihil fictũ: nihil simulatum
et q̇cq̇d est ꝛdẽ verũ et voluntariũ est. Qua ꝓpter a natura mihi videt̄ potius
q̄z ab imbecillitate orta amicicia. Et applicatõe magt̄ animi cũ quodã sensu
amandi q̄z cognitiõe quãtũ illa res vtilitat̄ esset habitura. Qd quidẽ quale
sit etiã in bestijs quibusdaz aiadúerti potest: que ex se natos ita amant ad
qddã tempus: ꝛ ab eis ita amãtur: vt facile eoꝝ appareat sensus. qd in hoĩe
multo est euidentius. Primũ ex charitate que est inter natos et parentes: que
dirimi (nisi detestabili scelere) nõ potest: deĩde cũ similis sensus extitit amor
si aliquẽ nacti sumꝰ cuius cũ moribus et natura congruamꝰ: qd in eo quasi
lumen aliqd ꝓbitatis et virtut̄ ꝓspicere videamur. Nihil est eñ amabilius
virtute: nihil qd magis alliciat hoĩes ad diligendũ. Quippe cũ ꝓpter v̄tutẽ
et ꝓbitatẽ eos etiã quos nũq̄z vidimus quodãmõ diligamꝰ. Quis est eñ qui
C. Fabricij. M. Curij cũ charitate aliqua ꝛ beniuolẽtia memoriã nõ vsurpet:
quos nunq̄z viderit. Quis aũt est q̇ Tarquiniũ Supbũ. qui P. Cassiũ Spu.
Meliũ nõ oderit. Cũ duobꝰ ducibus de imꝑio est ĩ Italia decertatũ Pyrrho
et Hannibale: ab altero ꝓpter ꝓbitatẽ eius nõ alienos aĩos habemꝰ: alteꝝ
ꝓpter crudelitatẽ semꝑ hec ciuitas oderit. Qꝛ si tanta vis ꝓbitatis est: vt eã
vel in eis quos nũq̄z vidimus: vel qd magis est in hoste etiã diligamꝰ: quid
mirũ est si animi hoĩm moueant̄: cũ eoꝝ quibꝰ cũ vsu coniũcti esse possint:
virtutẽ et bonitatẽ ꝓspicere videãtur: q̄zq̄z ꝯfirmatur amor et beneficio ac-
cepto et studio ꝑfecto et ꝯsuetudie adiuncta. Quibꝰ rebus qd illũ primũ motũ
animi et amoris adhibit̄: mirabilis quedã exardescit beniuolẽtie magnitudo

q̃z si q̃ putãt ab imbecillitate ꝓficisci. vt sit amicicia ea ꝑ quã assequatur qđ
q̃sq3 desideret. humilẽ sane relinquũt et minime gloriosũ3 (vt ita dicã) ortũ ami-
cicie: quã ex inopia atq3 indigentia natã volunt. Q si ita esset vt q̃sq3 valitu
dinis minimũ esse in se arbitraretur ita ad amiciciã esset aptissimus. qđ longe
secus est. vt eñ plurimũ sibi quisq3 ꝯfidit. et vt q̃sq3 maxie virtute et sapia sic
munitus est vt nullo egeat: suaq3 oĩa i semetipo posita iudicet. ita in ami-
cicijs expetendis colendisq3 maxie excellit. Quid eñ erat Affricanus indigens
mei? mime hercule. At ne ego quidẽ illius: ſ ego admiratiõe quadã virtutis
eius ille vicissim opinione fortasse nõnulla quã de meis moribus habebat me
dilexit: auxit beniuolentiã ꝯsuetudo. ſ q̃z q̃z vtilitates multe et magne ꝯsecute
sunt: nõ sunt tñ ab eax spe cãe diligẽdi ꝓfecte. Vt eñ benefici liberalesq3 sum⁹
nõ vt exigam⁹ graciã (neq3 eñ beneficia feneramur) ſ natura ꝓpensi ad li-
beralitatẽ sum⁹: sic amiciciã nõ spe mercedis adducti: ſ q oĩs eius fructus in
ipo amore est: expetendã petam⁹. Ab his q̃ pecudũ ritu ad voluptatẽ oĩa re-
ferũt longe dissentimus: nec mirũ. Nihil eñ altũ: nihil magnificũ ac diuinũ
suscipere possunt q̃ oẽs suas cogitatões abiecerũt in rẽ tã humilẽ tãq3 con
temptã. q̃z ob rẽ os quidẽ ab hoc sermone remoueam⁹. Ipsi aũt intelligam⁹
a natura gigni sensũz diligendi: ⁊ beniuolentie charitatẽ facta significatione
ꝓbitatis: quã q̃ appetiuerũt applicãt sese: et ꝓpius admouẽt: vt et vsu ei⁹
(q̃ nẽ diligere ceperũt) fruant et morib⁹: sintq3 pares in amore et equales: ꝓ-
pensioresq3 ad bene merendũ q̃z ad reposcendũ. atq3 hec inter eos sit honesta
ꝯcertatio. Sic et vtilitates ex amicicia maxie capient: et erit eius ortus a na-
tura: q̃z ab imbecillitate et grauior et verior. Nã si vtilitas amicicias ꝯgluti-
naret: eadẽ ꝯmutata dissolueret. Sz q: natura mutari nõ potest: iccirco vere

amicicie sempiterne sunt. Ortũ quidẽ amicicie videtis: nisi quid adhuc forte vultis. ¶ Sceuola. Tu vero pge Leli. pro hoc enĩ qui minor est natu meo iure respondeo. ¶ Fannius. Recte tu quidẽ. quãobrẽ audiamus. ¶ Lelius.

Udite vero optimi viri ea que sepissime inter me et Scipionẽ de amicicia disserebanť. Quanq̃ ille quidẽ nihil difficilius esse dicebat: q̃ȝ amiciciã vsq̃ ad extremũ vite diẽ pmanere. Nã vel vt nõ idẽ expediret vtriq̃ incidere sepe: vel vt de rep. nõ idẽ sentirent. Mutari etiã mores hoĩm sepe dicebat: alias aduersis rebus: alias etate ingrauescente. atq̃ earũ rerũ exemplũ ex similitudine capiebat ineuntis etatis: q̃ summi puerorum amores sepe vna cũ pretexta et toga deponerenť. Sin autem ad adulescentiã pduxissent: dirimi tñ interdũ contentõe: vel luxurie pditione: vel pmodi alic⁹ qđ idem adipisci vterq̃ nõ posset. Quod si q̃ longius in amicicia pfecti essent: tñ sepe labefactari si in honoris ptentionẽ incidissent. Pestẽ enĩ maiorẽ esse nullã in amicicia: q̃ȝ in plerisq̃ cupiditatẽ. In optimis q̃buscũq̃ honoris certamẽ et glorie. Ex quo inimicicias maximas sepe inter amicissimos extitisse: magna etiã dissidia: et plerũq̃ iusta nasci: cũ aliq̃d ab amicis: qđ rectũ nõ esset: postularetť: vt aut libidinis ministri: aut adiutores essent ad iniuriam. Qđ qui recusarent (q̃uis honeste id facerent) ius tñ amicicie deserere arguerenť ab his q̃b⁹ obseq̃ nolleť. Illos aũt qui quiduis ab amico auderẽt postulare postulatõe ipa pfiteri oĩa se amici causa esse facturos: eorum querela inueterata nõ mõ familiaritates extingui solere: sȝ etiã odia gigni maxima atq̃ sempiterna. Hec itaq̃ multa q̃si fata impendere amiciciis: vt oĩa subterfugere: non mõ sapientie sȝ etiã felicitatis diceret sibi videri. Quã ob rẽ id primũ videam⁹ si placet: quaten⁹ amor in amicicia pgredi debeat. Nũ si Coriolanus habuit amicos: ferre ptra pa-

triā arma illi cum Coriolano debuere? Nū Becillinū amici regnū appetentē? Nū Sp. Meliū iuuare debuerunt. Tiberiū quidē Gracchū remp. vexantē a Quinto Tuberone equalibusqꝫ amicis derelictū videbamus. At C. Blosius Cumanus hospes familie nostre Sceuola: cū ad me: qui aderā cū Lenate et Rutilio ꝯsulibus in ꝯcilio: deprecatū venisset: hanc vt sibi ignoscerē causam afferebat: ꝙ tāti Tiberiū Gracchū fecisset: vt quicqd ille vellet sibi faciendū putaret. Tū ego: etiā ne inqꝫ si te in capitoliū faces ferre vellet? nunqꝫ inquit voluisset id quidē: ꝟ si voluisset paruissem. Videtis qꝫ nefaria vox: ⁊ hercule ita fecit: vel plus etiā qꝫ dixit. Nō enī paruit ille Tiberij Gracchi temeritati: ꝟ etiā prefuit: nec se comitē illius furoris: ꝟ ducē prebuit. Itaqꝫ hac amentia questione noua ꝑterritus in Asiā ꝓfugit: ad hostes se ꝯtulit: penas reipub. graues iustasqꝫ ꝑsoluit. Nulla est igit̄ excusatio peccati: si amici causa peccaueris. nā cū conciliatrix amicicie virtutis opinio fuerit: difficile est amiciciam manere si a virtute defeceris. Qꝫ si rectū statuerim⁹: vel ꝯcedere amicis qcqd velint: vel impetrare ab amicis quicqd velim⁹: ꝑfecta quidē sapiā sumus: si nihil habeat res vicij. Sꝫ loquimur de his amicis qui añ oculos sunt qs videmus: aut de quib⁹ memoriā accepim⁹: aut qs nouit vita ꝯmunis. Ex hoc nūero nobis exēpla sumenda sunt: et eoꝝ qdē maxie q ad sapiaꝫ ꝓxie accedūt Vidim⁹ Paulū Emiliū C. Luscinio familiarē fuisse (sic a patrib⁹ accepim⁹) bis vna ꝯsules et collegas i censura: tū etiā cū his: et inter se ꝯiūctissimos fuisse M. Curiū et T. Coruncaniū memorie traditū est. Igit̄ ne suspicari quidez possumus quenqꝫ hoꝝ ab amico quicqꝫ ꝯtendisse: qd ꝯtra fidē: ꝯtra iusiurandū: ꝯtra remp. esset. Nā hec quidē in talib⁹ viris qd attinet dicere? si contendissent scio impaturos non fuisse: cū illi sanctissimi viri fuerint. Eque aūt

nefas sit tale aliquid et facere rogatū ⁊ rogare. At vo T. Gracchū sequebant̃
C. Carbo C. Cato: et minime tūc quidē C. frater: nūc idē acerrim⁹ inimic⁹.
Hec igit̃ prima lex ī amicicia sanciat̃: vt ne rogem⁹ res turpes: nec
faciam⁹ rogati. Turpis em̄ excusatio est et minime accipienda: tū in
ceteris peccatis: tū si quis ꝯtra remp. se amici causa fecisse fateatur. Etem̄ eo
loco Fanni et Sceuola locati sum⁹: vt nos longe ꝓspicere opteat futuros ca-
sus reip. deflexit em̄ iā aliq̄ntulū de spacio curriculoq̧ ꝯsuetudo maioꝝ. Tibe-
rius Gracch⁹ regnū occupare conat⁹ est: vel regnauit is quidē paucos men-
ses: nūquid simile ppl's Ro. audierat aut viderat: hūc etiā post mortē secuti
amici et ꝓpinqui. Quid in P. Scipione Nasicā effecerint: sine lachrymis non
queo dicere. Nā Carbonē q̄z: quē mō potuim⁹ ꝓpter recentē penā Ti. Grac
chi sustinuim⁹. De C. Gracchi aūt tribunatu quid expectē: nō libet augurari
Scripsit em̄. deiñ res que ꝓcliuis ad ꝑnitiē: cū semel cepit labit̃. videtis in ta-
bella iā ante q̄nta sit facta labes: p̄mo Gabinia lege: biennio aūt post Cassia
Videre iā video: ppl'm Ro. a senatu disiunctū multitudīsq̧ arbitrio res ma-
ximas agi. Plures em̄ discent queadmodū hec fiant: q̄z queadmodū his re-
sistat̃. Quorsū hec: q: sine socijs nēo quicq̄z tale conat̃. Percipiendū est igit̃
bonis vt si in eiusmōi amicicias ignari casu aliquo inciderit: ne existiment ita
se alligatos: vt ab amicis in magna re aliqua in rep. peccantib⁹ nō discedant
Improbis aūt pena statuenda est: nec minor vo his qui secuti erāt alteꝝ: q̄z
his qui ipi fuerint impietatis duces. Quis clarior ī Grecia Temistocle: quis
potentior: q̄ cū impator bello Persico: seruitute Greciā liberasset: ꝓpter que
inuidia in exiliū missus esset: ingrate patrie inuidiā nō tulit: quā ferre debuit.
Fecit idē qd viginti annis an̄ apud nos fecerat Coriolan⁹: his adiutor cōtra

patriā inuentus est nemo. Itaq; mortē sibi vterq; ɔsciuit. Quare talis impro boꝝ ɔsensio: nō mō excusatōe amicicie tegenda nō est: ꝫ potius omni supplicio vindicanda: vt ne quis concessuz putet: amicū bellum patrie inferentem sequi. Qd quidē vt res cepit ire: haud scio an aliqn̄ futurū sit. Mihi aūt non minori cure est: qualis resp. post mortē meā futura sit: q̄z qualis hodie sit.

Hec igit̄ prima lex amicicie sanciat̄: vt ab amicis honesta petam⁹ amicoꝝ causa honeste faciam⁹: neq; expectem⁹ quidē dū rogemur: ꝫ studiū sp̄ adsit: contatio absit: consiliū verū dare gaudeam⁹ libere: plurimū in amicicia amicoꝝ bene suadentiū valet autoritas: eaq; adhibeat̄ ad monendū: nō mō apte: ꝫ etiā acriter: si res ipa postulabit: et autoritati adhibite pareat̄. Nā quibusdam quos audio sapientes fuisse in Grecia: placuisse opinor mirabilia quedā: ꝫ nihil est qd illi nō ɔsequant̄ suis argutijs: partim fugiendas esse nimias amicicias: vt ne necesse sit vnū solicitū esse ꝓ plurib⁹: satis supq; esse sibi suarū cuiq; rerū curā. Alienis nimis implicari molestū esse q̄z cōmodissimū esse laxissimas habenas habere amicicie: q̄s vel obducas cū velis: vel remittas. Caput enī esse ad beate viuendū securitatē: qua frui non possit anim⁹: si taq̄z parturiat vn⁹ ꝓ plꝰibus. Alios aūt dicere aiūt: etiā mlto inhūanius: quē locū breuiter ɔstrinxi pauloan̄: presidij adiumentiq; causa: nō beniuolentie neq; charitatis amicicias esse expetendas: itaq; vt q̄sq; minimū firmitatis habeat: minimūq; viriū: ita amicicias appetere maxie: ex eo fieri vt mulierculę magis amiciciaꝝ ꝓsidia querant q̄z viri: & inopes q̄z opulenti: et calamitosi q̄z hi q̄ putant̄ beati. O preclarā sapiaz. Solē enī e mundo tollere videnť q̄ amiciciā e vita tollūt: qua a dijs immortalib⁹ nihil melius habem⁹ nihil iucundi⁹. Que est enī ista securitas specie q̄dē blanda: ꝫ re ipa a se multis

locis repudianda. Neqꝫ em̄ est ꝯsentaneū vllā honestā rē actionē ue: ne sollicitus sis: aut nō suscipe: aut susceptā deponere. Qꝫ si curā fugim⁹: v̓tus fugienda est: que necesse est: vt cū aliq̄ cura res sibi ꝯtrarias aspnat̄ atqꝫ oderit vt bonitas maliciā: tēpantia libidinē: ignauiā fortitudo. Itaqꝫ videas reb⁹ iniustis iustos maxīe dolere: imbecillibus fortes: flagiciosis modestos. Ergo hoc ꝓpriū est animi bene ꝯstituti: et letari bonis reb⁹: et dolore ꝯtrariis. Quā ob rē si cadit in sapientē animi dolor: qui ꝑfecto cadit nisi ex eius anīo extirpatā hūanitatē arbitremur. que causa est vt amiciciā funditꝰ tollam⁹ e vita: ne aliq̄s ꝑpter eā suscipiam⁹ molestias. Quid em̄ interest (motu animi sublato) nō dico inter pecudē et hoīez: ꝫ inter hoīez aut saxū aut truncū aut q̄duis generis eiusdē. Neqꝫ em̄ sunt isti audiēdi qui virtutē durā et q̄si ferreā esse quandā volūt: que quidē est tū multis in reb⁹: tū in amicicia tenera atqꝫ tractabilis: vt et bonis amici q̄si diffundatur et incōmodis ꝯtrahant̄. Quā ob rem angor iste qui ꝓ amico sepe capiendus est: nō tantū valet vt tollat e vita amiciciā: nō plusq̄ꝫ vt v̓tutes: q̄ꝫ nōnullas curas ⁊ molestias afferūt: repudient̄. Cū aūt ꝯtrahat virtus amiciciā (vt supra dixi) si qua significatio virtutis eluceat: ad quā se similis ani⁹ applicet et adiungat: id cū ꝯtingit: amor ibi exoriat̄ necesse est. Quid em̄ tā absurdū q̄ꝫ delectari multis inanib⁹ rebus: vt honore: vt gloria: vt edificio: vt vestitu cultuqꝫ corporis. Anīo aūt virtute p̄dito eo q̄ vel amare: vel (vt ita dicā) redamari possit nō admodū delectari. Nihil est em̄ remūeratiōe beniuolentie: nihil vicissitudine studioꝝ officioꝝqꝫ iucundius. Qꝫ si etiā illud addim⁹ qđ recte addi potest: nihil est qđ ad se rem vllā tā alliciat et tā attrahat q̄ꝫ qđ amiciciā similitudo. Concedit̄ ꝑfecto esse verū vt bonos boni diligāt: asciscantqꝫ sibi q̄si ꝓpinquitate ꝯiunctos atqꝫ

natura. nihil est enim appetentius similium sui: nihil rapacius quam natura. Quam ob rem hec quidem Fanni et Sceuola constat (ut opinor) bonis inter bonos quasi necessariam beniuolentiam esse: que est amicicie fons a natura constitutus. Sed eadem bonitas etiam ad multitudinem pertinet. Non est enim inhumana virtus: neque immunis: neque superba: que etiam populos universos tueri: eisque optime consulere soleat: quod non faceret profecto si a charitate vulgi abhorreret. Atque etiam mihi quidam videntur qui utilitatis causa fingunt amicicias: amabilissimum nodum amicicie tollere. non enim tam utilitas parta per amicum: quam amici amor ipse delectat. Tuncque illud fit quod ab amico est profectum iucundum: si cum studio est profectum. Tantumque abest ut amicicie propter indigentiam colantur: ut hi qui opibus et copiis maximeque virtute prediti: in quibus plurimum est presidii minime alterius indigeant: liberalissimi sint et beneficentissimi. Atque haud scio an ne opus sit quidem mihi unquam omnino deesse amicos. Ubi enim studia nostra viguissent: si nunquam studio: nunquam consilio: nunquam opera nostra: nec domi nec milicie Scipio eguisset? Non igitur utilitatem amicicia: sed utilitas amiciciam consecuta est. Non ergo erunt homines diviciis affluentes audiendi: si quando de amicicia: quam nec usu nec ratione habent cognitam: disputabunt. Nam quis est (pro deum fidem atque hominum) qui velit ut neque diligat quenquam: nec ipse ab ullo diligatur: circumfluere omnibus copiis: atque in omnium rerum abundantia vivere? Hec enim est tyrannorum vita: nimirum in qua nulla fides: nulla charitas: nulla stabilis beniuolentie potest esse fiducia: omnia semper suspecta atque sollicita sunt: nullus locus est amicicie. Quis enim aut eum diligat quem metuit: aut a quo se metui putet? Coluntur tamen simulatione amicicie duntaxat ad tempus. Quod si forte (ut fit plerunque) ceciderint: cum intelligitur quam fuerint inopes amicorum. Quod Tarquinium dixisse ferunt: tum cum exul esset se intellexisse quos fidos amicos habuisset quosque infidos: cum iam neutris graciam referre posset:

quanq̄ȝ miror i illa supbia ⁊ importūitate si quēq̄ȝ habere potuit. At vt eius : quē dixi : mores veros amicos parare nō ꝓtuere : sic multorū opes ꝯcludūt ꝑpotentiū amicicias fideles. Nō em̄ solū ipa fortuna ceca est : ß eos etiā plerūq̄ȝ efficit cecos q̄s ꝯplexa est. Itaq̄ȝ illi efferunt̄ fere fastidio ⁊ ꝯtūacia. neq̄ȝ quicq̄ȝ insipiente fortunato intolerabilius esse potest. Atq̄ȝ hoc quidē videre licet : eos qui antea cōmodis fuerūt morib⁹ : impio : potestate : ꝓsperis rebus immutari : sperniq̄ȝ ab his veteres amicicias : et indulgere nouis. Quid autē stulcius : q̄ȝ vt plīmū copijs : facultatibus : opib⁹ possint cetera parari que parant̄ : pecuniā : equos : famulos : vestes : gloriā : vasa p̄ciosa. amicos nō parare optimā et pulcherrimā vite (vt ita dicaȝ) suppellectilē. Etenī cetera cū parant̄ cui parent nesciūt : nec c⁹ causa laborent. eius em̄ est istorū quicq̄d est qui vincit eos virib⁹. Amiciciarū sua cuiq̄ȝ ꝑmanet stabilis ⁊ certa possessio : vt etiā si illa maneāt que sunt q̄i dona fortune : tn̄ vita inculta et deserta ab amicis nō possit esse iocunda. ß hec hacten⁹. Constituēdi aūt sunt qui sint in amicicia fines ⁊ q̄i termini diligēdi : de quib⁹ tres video sn̄ias ferri. q̄rū nullā ꝓbo. Vnā vt eodē mō erga amicū affecti sim⁹ quo erga nosmetipos. Alterā vt nostra i amicos beniuolentia illorū erga nos beniuolentie ꝑiter eq̄literq̄ȝ respondeat. Tertiā vt quanti quisq̄ȝ seipm facit tanti fiat ab amicis. Harū triū sn̄iarum nulli ꝓsus assentior. nec em̄ illa prima vera est : vt quēadmodū in se quisq̄ȝ sic i amico sit amatus. q̄ȝ multa em̄ : que nostri causa nūq̄ȝ faceremus facim⁹ causa amicorū : precari ab indigno : supplicare : tū acerbius i aliquē inuehi : insectariq̄ȝ vehementi⁹ : que i nostris reb⁹ nō satis honeste : in amicorū fiunt honestissime. Multeq̄ȝ res sunt i quibus de suis ꝯmodis viri boni multa detrahūt : detrahiq̄ȝ paciunt̄ : vt his amici poti⁹ q̄ȝ ipi fruant̄. Altera

De Amicitia.

snia est que diffinit amiciciã parib⁹ officijs ac volũtatib⁹. hoc q̃dem est nimis exigue et exiliter ad calculos vocare amiciciã: vt par sit ratio acceptoꝝ ac datoꝝ. Ditior mihi et affluẽtior videt̃ esse vera amicicia: nec obseruare restricte ne plus reddat q̃ȝ accepit. Neq̃ȝ enĩ verendũ est ne q̃d excidat aut ne q̃d in terrã defluat: aut ne pl⁹ equo q̃d in amicicia ꝯgerat̃. Tertius vero ille finis deterrim⁹ vt q̃nti q̃sq̃ȝ seipm faciat tãti fiat ab amicis. Sepe enĩ in q̃busdã aut ani⁹ abiectior est: aut spes amplificãde fortune fractior. Nõ est igit̃ amici talẽ esse in eũ q̃lis ille in se est: s̃ poti⁹ debet eniti et efficere vt amici iacentẽ aĩm excitet: inducatq̃ȝ in spẽ cogitationẽq̃ȝ meliorẽ. Alius igit̃ finis vere amicicie ꝯstituẽd⁹ est: si pri⁹ (q̃d maxime rep̃hendere Scipio solit⁹ sit) edixero. Negabat vllã vocẽ inimiciorẽ amicicie potuisse reperiri: q̃ȝ ei⁹ q̃ dixisset ita amare oportere vt si aliq̃n esset osurus. Nec vero se adduci posse vt hoc: queadmodũ putarẽt a Biante esse dictũ: crederet: q̃ sapiens habit⁹ esset vnus e septẽ: s̃ impuri cuiusdã aut ambiciosi aut oĩa ad suã potentiã reuocãtis esse sniaȝ. Quo nã mõ q̃sq̃ȝ amic⁹ esse poterit ei⁹ q̃ se putabit inimicũ esse posse? Quinetiã necẽ erit cupere et optare vt q̃ȝ sepissime peccet amic⁹: quo plus det sibi tãq̃ȝ ansas ad rep̃hendendũ. rursũ aũt recte fact̃ ꝯmodisq̃ȝ amicoꝝ necẽ erit angi: dolere: inuidere Quare hoc q̃dẽ p̃ceptũ cuiuscũq̃ȝ est ad tollendã amiciciã valet. Illud poti⁹ p̃cipiendũ fuit vt eã diligentiã adhiberem⁹ in amicicijs ꝯparandis: vt ne q̃n amare incipem⁹ eũ quẽ aliq̃n odisse putem⁹. Quinetiã si min⁹ felices in diligẽdo fuissem⁹ ferẽdũ id. Scipio poti⁹ q̃ȝ inimiciciaꝝ tp̃s cogitãdũ putabat. His igit̃ finibus vtendũ arbitror: vt cũ emendati mores amicoꝝ sint: tũ sit inter eos oĩm reꝝ ꝯsilioꝝ et volũtatũ sine vlla exceptiõe ꝯmũitas: vt etiã si q̃ fortũa acciderit vt min⁹ iuste amicoꝝ volũtates adiuuãde sint: in q̃b⁹ eoꝝ aut de capite agat̃ aut fama declinandũ est e via mõ: ne summa turpitudo sequat̃: est enĩ quatin⁹ amicicie dari venia possit. Nec vero negligẽda est fama: nec mediocrẽ telũ ad res gerendas existiare optet beniuolẽtiã ciuiũ: quã blanditijs et assentationib⁹ colligere turpe est. Sȝ (sepe enĩ redeo ad scipionem c⁹ oĩs sermo erat

C

de amicicia) q̄querebat̄ qꝫ i oib⁹ reb⁹ hoīes diligētiores essent vt capras et oues quot q̄sqꝫ haberet dicere posset: amicos q̄t haberet dicere nō posset: et in illis quidē parādis curā adhibere: i amicis eligend̄ negligētes esse: nec habere q̄si signa quedā et notas q̄b⁹ eos q̄ ad amiciciā essent idonei indicarēt. Sunt igit̄ firmi et stabiles et ↄstātes eligendi: c⁹ generis est magna penuria: et iudicare difficile est sane: nisi expertū. Experiendū aūt est i ipa amicicia. ita p̄currit amicicia iudiciū: tollitqꝫ expiendi potestatē. Est igit̄ prudent̄ sustinere vt cursū sic impetū beniuolētie q̄ vtamur q̄i aquis tēpestatis: sic amicicijs aliqua p̄te pclitatis morib⁹ amicoꝝ. quidā sepe in p̄ua pecunia ꝑspiciunt̄ q̄ȝ sint leues: quidā aūt q̄s p̄ua mouere nō potuit: ↄgnoscunt̄ in magna. Si vo erūt aliqui repti q̄ pecuniā p̄ferre amicicie sordidū existimēt: vbi eos inuenim⁹ qui hōres magistrat⁹: impia: ptātes: opes amicicie nō anponāt: vt cū ex altera p̄te ꝓposita hec sint: ex altera vis amicicie: nō multo illa malint. Imbecilla eīn hūana natura ad cōtemnēdā potentiā: quā etiā si neglecta amicicia cōsecuti sunt: excusatū iri arbitrant̄: quia nō sine magna causa sit neglecta amicicia. Itaqꝫ ve amicicie difficillie repiunt̄ in his qui i honorib⁹ reqꝫ publica v̄sant̄. Vbi eīn istū inuenias q̄ honorē amici anponat suo? Quid? hec vt omittā q̄ȝ graues: q̄ȝ difficiles plerisqꝫ vident̄ calamitatū societates: ad q̄s nō est facile inuentū q̄ descendāt. q̄ȝq̄ȝ Ennius recte inq̄t: Amicus certus i re incerta cernit̄: tn̄ hec duo leuitat̄ et infirmitat̄ plerosqꝫ ↄuincūt: aut si in bonis rebus ↄtemnūt amicos: aut si i malis deserūt. Qui igitur vtraqꝫ i re grauē ↄstant̄ stabilē se i amicicia ꝑstiterit: hūc ex maxio raro genere hoīm iudicare debem⁹ ꝛ pene diuino. Firmamentū aūt stabilitat̄ ↄstantieqꝫ est eius quā in amicicia querimus fides. Nihil eīn stabile est qđ infidū est. simplicē p̄terea ꝛ ↄmunē et ↄsenncientē: ꝛ q̄ rebus ijsdē moueat̄ eligi par est: que oīa ptinēt ad fidelitatē. neqꝫ eīn fidū potest esse multiplex ingeniū et tortuosum: neqꝫ vo qui nō ijsdē rebus mouet̄ et natura ↄsentit: fidus aut stabilis pōt esse. Addendū eodē est: vt ne crimibus aut inferendis delectet̄ amicus: aut credat oblatī: que ptinēt

Ennius

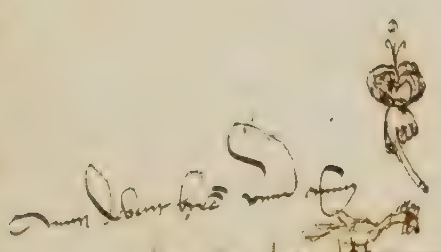
oia ad eã quã iã dudũ tracto ↄstantiã. Ita fit verũ illud qd inicio dixi amiciciã
nisi iter bonos esse nõ posse. Est em̃ boni viri(quẽ eundẽ sapiẽtẽ licet dicere)
hec duo tenere i amicicia: primũ ne quid fictũ sit neue simulatũ. Apte em̃ vel
odisse aliũ magis ingenuũ est: q̃3 fronte occultare sentẽtiã. deĩn nõ solũ ab ali-
quo oblatas crimĩatões depellere: ß ne ipm̃ quidẽ esse suspiciosũ semp aliqd
existimantẽ ab amico esse violatũ. Accedat huc suauitas quedã optet ßmonũ
atq3 mor3: haud quaq̃3 mediocre ↄdimentũ amicicie. Tristicia aũt et i om̃i re
seueritas absit: habet illa quidẽ grauitatẽ. ß amicicia remissior esse debet et li-
berior et dulcior: ad omnẽ comitatẽ facilitatẽq3 ꝓcliuior. Existit aũt hoc loco
quedã questio difficilis. nũqd amici noui digni amicicia: veterib9 sint antepo
nẽdi: vt equis vetulis teneros aũponere solem9. Indigna dubitatio hec. Nõ
em̃ amiciciar3 esse debẽt sicut aliar3 rer3 societates. Veterrima queq3: vt ea vina
que vetustatẽ ferũt esse debẽt suauissima. verũq3 illud est qd vulgo dicit Mul
tos modios salis simul edendos esse vt amicicie mun9 expletũ sit. Nouitates
aũt si spẽ afferũt: vt tãq3 in herbis nõ fallacib9 fructus appareat: non sunt
ille quidẽ repudiãde. Vetustas tñ suo loco ↄseruãda est. maxia est em̃ vis ve-
tustatis ⁊ ↄsuetudis. Atq3 in ipo equo: c9 mõ mentionẽ feci: si nulla res impe-
diat: nemo est q̃ nõ eo q̃ ↄsueuit libentius vtat q̃3 intractato ⁊ nouo. Nec mõ
in hoc qd est aial: ß in his etiã que sunt aniata ↄsuetudo valet: cũ locis etia3
ipis montuosis delectemur: ⁊ siluestrib9 in qb9 diuti9 ↄmorati sum9. S3 ma-
ximũ est i amicicia supiorẽ parẽ esse inferiori. Sepe em̃ excellẽtie quedã sũt: qlis
erat Scipionis i nostro(vt ita dicã) grege. Nũq3 se ille Philo: nũq3 Rutilio
nũq3 Mũnio anteposuit: nũq3 inferioris ordinis amicis. Qu. vo Maximũ
fratrẽ egregiũ virũ oĩno sibi neq̃q3 parẽ(q is anteibat etate) tãq3 supiorẽ co
lebat. suosq3 om̃es p se esse posse ampliores volebat: qd faciendũ imitandũq3
est oib9: vt si quã pstantiã vtutis: ingenij: fortũe ↄsecuti sunt imptiãt eã suis
ↄmũicẽtq3 cũ pximis: vt si parẽtib9 nati sunt hũilib9: si ꝓpinqs habeãt im
becilliores: vel anio vl fortũa eor3 augeãt opes: eisq3 honori sunt et dignitati

vt i fabulis q̃ aliquãdiu ꝓpter ignorantiã stirpis ⁊ generis i famulatu fuerint cũ ꝯgniti sunt: et aut deoꝝ aut regũ filij inuenti: retinẽt tñ charitatẽ in paſtores: q̃s patres multos annos esse duxerãt. Qđ quidẽ est multo ꝑfecto magis i veris patrib⁹ certisq; faciendũ. Fructus em̃ ingenij ⁊ v̾tutis oĩsq; p̄stantie tũ maxie capit̃: cũ in ꝓximũ quẽq; ꝯfert̃. Vt igit̃ hi q̃ in amicicie ꝯiũctõisq; necessitudie supiores se equare cũ inferiorib⁹ debent: sic inferiores dolere nõ debẽt se a suis amicis aut ingenio: aut fortuna: aut dignitate supari. Quorũ pleriq; aut querunt̃ sp aliqđ: aut etiã exprobãt: eoq; magis si habere se putant: q̄ officiose: aut amice: ⁊ cũ labore aliq̃ suo factũ queãt dicere. Odiosũ sane gen⁹ hoĩm officia exprobrantiũ: que meminisse debet is i quẽ collata sunt: nõ ꝯmẽorare q̃ ꝯtulit. Quã obrẽ vt hi q̃ supiores sunt submittere se debent in amicicia: sic q̃dãmõ inferiores extollere. Sũt em̃ quidã q̃ molestas amicicias faciũt: cũ ipi se ꝯtẽni putãt. qđ nõ fere ꝯtingit nisi his q̃ etiã ꝯtẽnendos se arbitrant̃: q̃ h ac opinione nõ mõ v̾bis: ꝭ etiã ope leuãdi sunt. Tantũ ãt cuiq; tribuendũ est: primũ q̃ntũ ipe efficere possis: deinde etiã q̃tũ ille quẽ diligas atq; adiuues possit sustinere. nõ em̃ tu possis (q̃tũuis licet excellas) oẽs tuos ad honores amplissimos ꝑducere: vt Scipio Rutiliũ potuit cõsulẽ efficere fratrẽ ei⁹ Luciũ nõ potuit. Qđ si etiã possis q̃duis deferre ad alteꝝ. videndũ est tñ qđ ille possit sustinere. Oĩno amicicie corroborat̃ iã ꝯfirmatisq; ⁊ ingenijs et etatib⁹ iudicãde sunt: nec si q̃ ineũte etate venandi: aut pile studiosi fuerint: eos habere necessarios optet: q̃s tũ eoꝝ studio p̄ditos dilexerũt. Isto em̃ mõ nutrices et pedagogi iure vetustat̃ plimũ beniuolẽtie postulabũt: q̃ ne negligendi quidẽ sunt: ꝭ alio q̃dã mõ colendi. aliter em̃ amicicie stabiles ꝑmanere nõ possunt. Dispares em̃ mores disparia studia sequunt̃: quoꝝ dissimilitudo dissociat amicicias. Nec ob aliã causam vllã boni improbis: improbi bonis amici esse nõ possint: nisi q̄ tãta est inter eos q̃ta maxia potest esse morum studiorũq; distãtia. Recte etiã p̄cipi potest i amicicijs: ne q̃s intẽpata quadã beniuolẽtia (qđ ꝑsepe fit) impediat magnas vtilitates amicoꝝ. Nec em̃ (vt

De Amicitia.

ad fabulas redeã) Troyã Neoptolem⁹ cape potuisset: si Licomede: apð quē erat educat⁹: multis cū lachrymis iter suū impediente audire voluisset. Et sepe incidūt magne res vt discedendū sit amicis: q̃s qui impedire vult ꝙ desideriū nō facile ferat: is et infirm⁹ est mollisq; natura: et ob eã ipaꝫ causaꝫ in amicicia parū iustus. Atq; in omi re ꝯsiderandū est et qd postules ab amico et qd patiare a te impetrari. Est etiã q̃si quedã calamitas i amicitijs dimittēdis nōnūq; necessaria. Iã em̄ a sapientū familiaritatib⁹ ad vulgares amicicias orō nostra delabit. Erūpūt sepe vitia amicorū tū in ipos amicos: tū in alienos: quorū tn̄ ad amicos redūdet infamia. Tales igit amicicie sunt remissione vsus leuande: et vt Catonē dicere audiui: dissuende magꝭ q̃ʒ discidēde sunt: nisi quedã admodū intolerabilis iniuria exarserit: vt neq; rectū: neq; honestū sit: neq; fieri possit: vt nō stati alienatio disiūctioq; faciēda sit. Sin aūt morū aut studiorū ꝯmutatio quedã (vt fieri solet) facta erit: aut in reip. ptib⁹ dissensio intercesserit (loq: em̄ vt paulo añ dixi nō de sapientū ſ; de cōib⁹ amicicijs) cauendū erit ne nō solū amicicie deposite: ſ; inimicicie etiã suscepte videant. Nihil em̄ turpius q̃ʒ cū eo bellū gerere q̃ cum familiariter vixeris. Ab amicicia Q. Pōpei meo noīe se remouerat (vt scit) Scipio. ppt dissensionē aūt (que erat i rep.) alienat⁹ ē a collegã nostro Metello: Vtrū q; egit grauiter autoritate ꝛ offensione animi nō acerba. Quã ob rē primū danda opa est ne q̃ amicorū dissidia fiãt. Sin tale aliqd euenerit: vt extincte potius amicicie q̃ʒ oppsse esse videant: cauendū est ne etiã in graues inimicicias ꝯuertãt se amicicie: e quib⁹ iurgia: maledicta: ꝯtumelie gignunt: que tn̄ si tolerabiles erūt ferende sunt. Et hic honos veteri amicicie tribuend⁹ est: vt is i culpa sit q̃ faciat nō q̃ paciat iniuriã. Oīo oīm horū vitiorū atq; incōmodorū vna cautio est atq; vna ꝓuisio: vt ne nimis cito diligere incipiãt: neue indignos. Digni aūt sunt amicicia quib⁹ in ipis inest causa cur diligant. Rarū gen⁹ (et quideꝫ oia pclara rara) nec quicq; difficilius q̃ʒ repire qð sit omi ex pte in suo genere pfectū. Sꝫ plerique neq; i reb⁹ hūanis quicq; bonū norūt nisi qð fructuosuꝫ sit

Et amicos tāq̃ȝ pecudes eos potissimū diligūt ex quib⁹ sperāt se maxim fru-
ctū esse capturos. Itaqȝ pulcherria illa et maxie naturali carēt amicicia: p se
et ꝓpter se expetenda. nec sibi ipi exēplo: hec vis amicicie qualis et quāta sit:
ipe em̄ se quisqȝ diligit: nō vt aliquā a seipo mercedē exigat charitatꝭ sue ꝭ q̄
p se sibi q̄sqȝ charus est. qđ nisi idē in amiciciā trāsferatꝭ: verus amicus nūq̃ȝ
repietꝭ. Est em̄ is amic⁹ quidē: q̄ est tāq̃ȝ alter idē. Qꝫ si hoc apparet i bestijs
volucribus: agrestib⁹: natantib⁹: suis: cicuribus: feris: primū vt se ipi dili
gant: id em̄ piter cū om̄i aniante nascitꝭ. deiñ vt requirāt atqȝ appetant alias
aniantes: ad q̄s se applicēt eiusdē generꝭ: idqȝ faciāt cū desiderio: et cū quedā
similitudie amoris hūani: q̄ȝto id magis i hoie fit: natura q̄ et seipm diligit:
et alterū acquirit c⁹ animū cū suo ꝯmisceat: vt efficiat pene vnū ex duobus.
Sȝ pleriqȝ ꝑuerse: ne dicā impudenter: amicū habere talē volūt: quales ipi
esse nō possunt: queqȝ ipi nō tribuēt amicis hec ab his desiderāt. Par est aūt
primū ipm esse virū bonū: tū alterū similē sui querere. In talib⁹ ea (quā iam
dudū tractabam⁹) stabilitas amicicie ꝯfirmari potest: cū hoies beniuolētia
ꝯiūcti primū cupiditatib⁹ his quib⁹ ceteri seruiūt impabūt: deiñ equitate ius
ticiaqȝ gaudebūt oiaqȝ alter ꝓ altero suscipiet: neqȝ q̄cq̄ȝ vnq̄ȝ nisi honestūȝ
et rectū alter ab altero postulabit: neqȝ solū colent se inter se ac diligent: ꝭ etiā
verebuntꝭ. nā maximū ornamentū amicicie tollit: qui ex ea tollit verecundiaȝ.
Itaqȝ i his ꝑniciosus est error qui existimāt libidinū peccatorūqȝ oim̄ patere
in amiciciā licentiā. Virtutū em̄ amicicia adiutrix a natura data est: non viti-
orū comes: vt qm̄ solitaria nō posset v̄tus ad ea que sūma sunt ꝑuenire: cō-
iūcta et sociata cū altera ꝑueniret. que si q̄s inter societas aut est: aut fuit: aut
futura est: eorū est habendus ad summū nature bonū optim⁹ beatissimusqȝ
comitatus. Hec est inq̃ȝ societas: in q̄ oia insunt que putāt hoies expetenda:
honestas: gloria: trāquillitas animi: atqȝ iucūditas: vt cū hec adsint btā
vita sit: et sine his esse nō possit. qđ cū optim maximqȝ sit: si id volum⁹ adi-
pisci: v̄tuti opera dāda est: sine qua neqȝ amiciciā: neqȝ vllā rem expetendā

ꝯsequi possum⁹. Ea vͦ neglecta qui se amicos habere arbitrant᷑: tū se deniq;
ꝯtrasse senciūt: cū eos grauis aliq̄s casus expiri cogit. Quocirca dicendum est
etiā sepius cū iudicaueris diligere opꝫt: nō cū dilexeris iudicare. Sꝫ cū multis
in rebus negligētia plectimur: tū maxie in amicis et diligēdis et colendis. pre
posteris eñ vtimur ꝯsilijs: et acta agim⁹: qđ vetamur veteri ꝓuerbio. Nā
implicati vltro et citro: vel vsu diuturno: vel etiā officijs: repente in medio
cursu amicicias (exorta aliqua offensiōne) dirūpim⁹. q̄ etiā magꝭ vitupanda
est rei tā maxie necessarie tāta incuria. Vna est eñ amicicia i rebus hūanis de
c⁹ vtilitate oēs vno oꝛe ꝯsentiūt: q̄ꝫq̄ꝫ a multis ipa vͦtus ꝯtēnit᷑: ꝫ ꝑdicatio
qnedā atq; ostentatio esse dicit᷑. Multi diuicias despiciūt q̄s puo ꝯtentos: te
nuis victus cultusq; delectat. Honores vͦ q̄ꝝ cupiditate quidā inflāmant᷑:
q̄ꝫ multi ita ꝯtemnūt: vt nihil inanius esse nihil leui⁹ existimēt. Itē cetera que
quibusdā admirabilia vident᷑ ꝑmulti sunt q̄ ꝓ nihilo putēt. De amicicia oēs
ad vnū idē senciūt: et hi qui ad rēp. se ꝯtulerūt: et hi qui rerū ꝯgnitōe doctri
naq; delectant᷑: et hi qui suū negociū gerūt ociose: postreo hi qui se totos tra
diderūt voluptatib⁹: sine amicicia vitā esse nullā sentiūt: si mō velint aliqua
ex pte liberaliter viuere. Serpit eñ (nescio q̄ mō) ꝑ oim vitā amicicia: nec vl
lā etatis degende ratōeꝫ patit᷑ esse expertē sui. Quinetiā si q̄s aspitate ea est et
immanitate nature vt ꝯgressus et societatē hoīm fugiat atq; oderit: qualē fu
isse Athenis Timonē (nescio quē) accepim⁹: tñ is pati nō possit vt nō acq̄rat
aliquē apđ quē euomat virus acerbitatꝭ sue. Atq; hec maxia iudicaret᷑ si qđ
tale possit ꝯtingere vt aliquis nos deus ex hac hoīm frequētia tolleret: et i so
litudinē vspiā collocaret: atq; ibi suppeditās oim rerū q̄s natura desiderat
abūdantiā et copiā: hois oino aspiciendi ptātē eripet: q̄s tā esset ferreus q̄ eā
vitā ferre posset? cuiq; nō auferret fructū voluptatū oīno solitudo? Verꝝ igit᷑
illđ est qđ a Tarētino Archita (vt opinoꝛ) dici solitū nostros senes ꝯmēoꝛare
audiui ab alijs senibus auditū: si q̄s celū ascendisset: naturāq; mūdi et pul
chritudinē sideꝝ ꝑspexisset: isuauē illā admiratione ꝛ foꝛe que iucundissima fu

iſſet: ſi aliquē cui narraret habuiſſet. Sic natura ſolitarium nihil amat: ſpq₃ ad aliq̄d tāq₃ adminiculū annitit᷑: qđ in amiciſſimo q₃ dulciſſimū eſt. Sed cū tot ſignis eadē natura declaret qđ velit: ac querat qđ deſideret: obſurdeſci⁹ tñ (neſcio quō) nec ea que ab ea monemur audim⁹. Eſt em̄ vari⁹ ac mltiplex vſus amicicie: multeq₃ cauſe ſuſpitionū offenſionūq₃ dant᷑. quas tum euitare tū eleuare: tū ferre ſapient᷑ eſt. Vna illa ſubleuāda offenſio eſt: vt et vtilitas in amicicia: et fides retineat᷑. nā et monendi amici ſepe ſunt et obiurgandi: et hec accipiēda amice: cū beniuole fiūt. S₃ neſcio quō veꝝ eſt qđ in Andria familiaris meus Therentius dixit Obſequiū amicos: vitas odiū parit. Moleſta vitas eſt: ſiquidē ex ea naſcit᷑ odiū qđ eſt venenū amicicie. S₃ obſequiū multo moleſtius: qđ peccat᷑ indulgēs precipitē amicū fieri ſinit. Maxia aūt culpa ī eo eſt q̄ et vitatē aſpnat᷑: et ī fraudē obſequio impellit᷑. Oīmis igit᷑ hac in re habenda ratio et diligētia eſt: primū vt monitio acerbitate: deīn obiurgatio ꝯtūelia careat. In obſequio aūt (qm̄ Terentiano vbo libēter vtimur) comitas adſit: aſſentatio vitioꝝ adiutrix ꝓcul amoueat᷑: que nō mō amico ſ₃ ne libero quidē digna. Aliter em̄ cū tyrāno aliter cū amico viuit᷑. Cuius autē aures clauſe vitati ſunt vt ab amico veꝝ audire nequeat: h⁹ ſalus deſpanda eſt. Scitū eſt em̄ illud Catonis: Multo melius de q̄buſdā acerbos inimicos mereri: q₃ eos amicos q̄ dulces videant᷑: illos verum ſepe dicere: hos nunq₃ Atq₃ illud abſurdū eſt ꝙ hi ſq̄ qui monent᷑: eā moleſtiā quā debēt capere nō capiūt: eā capiūt qua debēt carere. Peccaſſe em̄ ſe nō angunt᷑: obiurgari moleſte ferūt: qđ ꝯtra oꝑtebat: delicto dolere: obiurgatōe gaudere. Vt igitur et monere et moueri ꝓpriū eſt vere amicicie: et alteꝝ libere facere nō aſpere: alteꝝ paciēter accipe nō repugnāter. ſic habendū eſt nullā ī amicicijs peſtem eſſe maiorē q₃ adulationē: blandicias: aſſentationē. Quāuis em̄ multis noībus eſt hoc vitiū notandū: leuiū hoim atq₃ fallaciū ad voluptatē loquētiū oīa nihil ad veritatē. tū aūt oim reꝝ ſimulatio eſt vicioſa: tollit em̄ iudiciū veri: idq₃ adulterat. tū amicicie repugnat maxie. delet em̄ veritatē: ſine qua nomē

amicicie valere nõ potest. Nã cũ amicicie vis sit i eo: vt vn⁹ q̃i anim⁹ fiat ex pluribꝰ: qui fieri poterit: si ne in vno quidẽ quoqꝫ vn⁹ ani⁹ erit: idẽqꝫ semꝑ: ſ varius: ꝯmutabilis: multiplex. Quid em̃ potest esse tã flexibile: tã deuium q̃ꝫ anim⁹ eius q̃ ad alteri⁹ nõ mõ voluntatẽ: ſ etiã vultũ atqꝫ nutũ ꝯuertit: Negat q̃s: nego. Ait: aio. postremo impaui egomet mihi oĩa assentari: vt ait idẽ Therentius. Sꝫ ille in Gnatonis ꝑsona: qð amicicie gen⁹ adhibere oĩno leuitatis est. Multi aũt Gnatonũ similes: cũ sint loco: fortũa: fama superiores: hoꝝ est assentatio molesta cum ad vanitatẽ accessit autoritas. Secerni aũt bland⁹ amicus a vero et internosci tũ potest: adhibita diligentia qua oĩa fucata et simulata a sinceris atqꝫ veris. Cõtio que ex impitissimis ꝯstat: tũ iudicare solet qð intersit inter popularẽ. i. assentatorẽ et leuẽ ciuẽ: et iter ꝯstantẽ seuerũ et grauẽ. Quib⁹ blandicijs C. Papyrius ꝯsul nuꝑ influebat i aures cõcionis: cũ ferret legẽ de tribunis plebis reficiendis. Dissuasim⁹ nos. ſ nihil de me. de Scipione dicã libenti⁹. Quãta illi (dij immortales) fuit grauitas: q̃ꝫta in orõe maiestas: vt facile ducẽ ppl̃i Ro. nõ comitẽ diceres. Sꝫ affuistꝭ: et est in manib⁹ oratio. Itaqꝫ lex popularis suffragijs ppl̃i repudiata est. Atqꝫ (vt ad me redeã) meministꝭ Q. Maximo fratre Scipionis et L. Mancino ꝯsulib⁹ q̃ꝫ popularis lex de sacerdotijs. C. Licinij Crassi videbatꝭ. coaptatio em̃ collegioꝝ ad ppl̃i beneficiũ trãsferebatꝭ: atqꝫ is primũ instituit in forũ ṽsus agere cũ ppl̃o: tñ illi⁹ vendibilẽ orõẽ religio deoꝝ immortaliũ (nobis defendẽtib⁹) facile vincebat. Atqꝫ id actũ est p̃tore me q̃nquẽnio añq̃ꝫ ꝯsul sim fact⁹. Itaqꝫ re magis q̃ꝫ autoritate causa illa defensa est. Qꝫ si i scena. i. in ꝯcõe in q̃ reb⁹ fictis et adũbratꝭ loci pl̃imũ est tñ verũ valet: si mõ id patefactũ et illustratũ est: qð i amicicia fieri optet que tota ṽitate ꝑpẽditꝭ. i q̃ nisi (vt ðr) aptũ pectus videas: totũqꝫ ostẽdas: nihil fidũ nihil exploratũ habeas ne amare q̃dẽ aut amari possis: cũ id q̃ꝫ vere fiet ignores. Quãq̃ꝫ ista assentatio ꝑnitiosa sit: nocere tñ nemini potest nisi ei q̃ eã recipit atqꝫ ea delectatꝭ. Itaqꝫ fit vt is assentatorib⁹ patefaciat aures suas maxie: q̃ ip̃e sibi assentetꝭ: et se maxie ip̃e delectet

Ciceronis dialogus.

Nimo est amans sui v̄tus: optie em̄ se ip̄a nouit: q̄zq̄z amabilis sit intelligit. Ego aūt nō de v̄tute nūc loquor: s; de virtut' opinione. virtute em̄ ip̄a nō tā multi p̄diti esse q̄z videri volūt: hos delectat assentatio: his fictus ad eoꝝ voluptatē sermo cū adhibet': orōez illā vanā testimoniū esse laudū suaꝝ putant. Nulla est igit' hec amicicia: cū alter verū audire nō vult: alter ad mentiendū parat' est. Nec pasitoꝝ i comedijs assentatio nobis faceta videret': nisi essent milites gloriosi. Magnas vo agere grās Thais mihi: Sat' erat respondere magnas: ingentes inq̄t. Semp̄ auget assentatio id q̄d is: c' ad volūtatē dr vult esse magnū. Quā ob rē q̄zuis blanda ista vanitas apd̄ eos valeat q̄ ipsi illā allectāt ꝛ inuitāt: tn̄ etiā grauiores ꝯst̄tiorescꝫ admonēdi sunt vt animi duertāt: ne callida assentatōe capiant'. Apte em̄ adulantē nemo non videt: nisi qui admodū est excors. Callidus ille et occultus: ne se insinuet studiose cauendū est: nec em̄ facilie agnoscit'. quippe q̄ etiā aduersando sepe assentet': et litigari se simulās blandiat': atqꝫ ad extremū det manū': vinciqꝫ se patiat': vt is q̄ illusus sit plus vicisse videat'. q̄d aūt turpi' q̄z illud: q̄d ne accidat mag' cauendū est: vt i epicurio hodie me anī ois coamicos stultos senes v̄satis atꝫ luseris lautissime. hec etiā in fabulis stultissima p̄sona est improuidoꝝ ꝛ credulorū senū. Sꝫ nescio q̄ pacto ab amicicijs p̄fectoꝝ hoim. i. sapientū (de hac dico sapia que videt' in homiez cadere posse) ad leues amicicias defluxit oratio. Quā ob rē ad illā p̄mā redeam'. eacꝫ ip̄az ꝯcludam' aliq̄n. Virtus inq̄z C. Fanni: et tu Q. Muti: ꝛ ꝯciliat amicicias ꝛ ꝯseruat. In ea est em̄ ꝯuenientia reꝝ: in ea stabilitas: in ea ꝯstātia. Que cū se extulit et ostēdit lumē suū: ꝛ idem asperit: agnouitqꝫ i alio: ad id se admouet: vicissimqꝫ accipit illud q̄d in altero est. Ex quo eoꝝ exardescit siue amor siue amicicia. vtrūqꝫ em̄ dictū est ab amando. Amare em̄ nihil aliud est nisi eū ip̄m diligere quē ames: nulla indigentia: nulla vtilitate quesita. Que tn̄ ip̄a efflorescit ex amicicia: etiā' si tu eā min' secut' sis. Hac nos adulescētes beniuolētia: senes illos L. Paulum: M. Catonē. C. Gallū. P. Nasicā. Ti. Gracchū Scipionis nostri socerū dilexim'

De Amicitia.

Hec etiã mag⁹ elucet inter equales: vt iter me et Scipionẽ: L. Furiũ. P. Rutiliũ Sp. Muniũ. Vicissim aũt senes i adulescentiũ charitate acquiescim⁹: vt in vestra et i Q. Tuberonis. Equidẽ admodũ adolescẽt⁹ P. Rutilij Virginij familiaritate delector. qñqdẽ ita ratio cõpata est vite natureq₃ nostre: vt alia etas oriat᷑ ex alia. Marie quidẽ optandũ est: vt cũ equalib⁹ possis viuere: cũ quib⁹ tãq₃ e carcerib⁹ emissus sis: cũ ijsdẽ ad calcẽ (vt dicit᷑) puenire. S₃ qm̃ res hũane fragiles caduceq₃ sunt: sp aliq̃ acquirẽdi sunt q̃s diligam⁹ et a qb⁹ diligamur. Charitate em̃ beniuolẽtiaq₃ sublata: ois est e vita sublata iucunditas. Mihi quidẽ Scipio: q₃q₃ est subito erept⁹: viuit tñ: spq₃ viuet. Virtutẽ em̃ sp amaui illi⁹ viri: que extincta nõ est. nec mihi soli versat᷑ añ oculos qui illã sp in manib⁹ habui ꝫ etiã posteris erit clara ꝛ insignis. Nemo vnanio aut spe maiora suscipiet: q̃ sibi nõ illi⁹ memoriã atq₃ imaginẽ ꝑponẽdã putet. Equidẽ ex oibus rebus: q̃s mihi aut fortuna aut natura tribuit: nihil habeo qd cũ amicicia Scipionis possim ꝯpare. in hac mihi de rep. fuit ꝯsensus: in ha[illegible]ũ priuatar ꝯsiliũ: in eadẽ requies plena oblectatõis fuit. nũq₃ illũ ne minima quidẽ re offendi (qd quidẽ senserim): nihil audiui ex eo ipe qd nollẽ: Vna dom⁹ erat: idẽ victus: isq₃ ꝯmũis: neq₃ solũ milicia: ꝫ etiã peregrinatões rusticatõesq₃ ꝯmũes. Nã qd ego de studijs dicã ꝯgnoscendi semp aliqd aut discendi: in quib⁹ remoti ab oculis ppli: oĩe otiũ tpusq₃ ꝯtriuim⁹ Quarũ rerũ recordatio et memoria: si vna cũ illo occidisset: desideriũ cõiunctissimi viri atq₃ amantissimi ferre nullo mõ possẽ. S₃ nec illa extincta sunt: aluntur q₃ poti⁹ ꝛ augent᷑ cogitatõe ꝛ mẽoria. Et si plane orbat⁹ essẽ: magnũ tñ afferret mihi etas ipa solatiũ. Diutius em̃ in hoc desiderio esse nõ possum. Oĩa aũt breuia tolerabilia esse debent: etiã si magna sint. Hec habui de amicicia que dicerẽ. Vos aũt hortor: vt ita virtutẽ locetis (sine qua amicicia esse nõ potest) vt: ea excepta: nihil amicitia prestabilis esse putetis.

¶ Finis.

Impressũ Liptzk p Jacobũ Thanner Herbipolensem. Anno Millesimo quīgentesimooctauo.

